

Projekt rozvoje řeči a českého jazyka “ÁMOSEK”

Motto: “Všechny hlavní větve, které má mít, vyháání strom ze svého kmene hned v prvních letech, takže později není třeba nic jiného, než aby rostly.”

J.A. Komenský

Vypracovala
Mgr. Veronika Caruso

14. 9. 2012 v Miláně

Projekt rozvoje řeči a českého jazyka “ÁMOSEK”

Tento projekt je zaměřen na podporu rozvoje řeči a českého jazyka přirozeně bilingválních dětí pocházejících z česko-italských rodin žijících v Miláně a okolí.

Co je cílem projektu?

Cílem projektu je podpora rozvoje řeči a českého jazyka u dětí z česko-italských nebo českých rodin žijících v Miláně, zvýšení informovanosti českých maminek o možnostech a metodách bilingvální výchovy, rozvoj preverbálních a verbálních schopností dítěte s důrazem na logopedickou prevenci a rozvoj dovedností uplatnitelných v obou jazycích, zvýšení možnosti setkávání českých maminek a českých dětí s možností sdílení a podpory české kultury a českého jazyka.

Pro koho je projekt určen?

Projekt je určen pro česko-italské děti žijící v Miláně a okolí, popř. české děti žijící v Miláně pouze přechodně z důvodu zaměstnání rodičů a to ve věku od zhruba 6 měsíců až po děti mladšího školního věku.

Proč se snažit o to, aby naše dítě bylo bilingvální a osvojilo si český jazyk, přesto že žijeme v Itálii?

Za přirozený bilingvismus, tedy schopnost dorozumívat se dvěma jazyky na úrovni rodného jazyka, se obecně považuje dítě, jež si osvojilo oba jazyky současně a to zhruba do věku tří let. Jako první se dítě přirozeně naučí jazyk, kterým hovoří matka, jako osoba, která je dítěti nejbližší a tráví s ním nejvíce času. Pokud je dítě vystaveno i jiným jazykům, v rodině či společnosti, přirozeně si osvojí i druhý jazyk. V případě pozdějšího osvojení druhého jazyka hovoříme o sekvenčním bilingvistu. Úroveň dosažených jazykových dovedností pak závisí na vlivu výchovy a prostředí a zejména na množství, přiměřenosti, včasnosti a soustavnosti řečových podnětů v daném jazyce.

Fenomén bilingvistu se dostává do popředí v souvislosti se změnou naší společnosti, která stále více migruje, stává se multikulturní a multijazykovou. Proto jsou již dnes k dispozici mnohé studie, věnující se problematice bilingvistu, které nám nabízejí odpověď na naši otázku. Mnohé výzkumy potvrzují, že jedinci přirozeně bilingvální mívají rozvinutější kognitivní schopnosti, konkrétně jde o lepší schopnost zaměření, rychlost a trvání pozornosti, větší vědomí arbitrárnosti jazyka, rychlejší oddělení významu od formy, větší schopnost kreativního myšlení, větší kognitivní a jazykovou variabilitu, lepší představitost. Tyto dovednosti jsou pak přenositelné a usnadňují i výuku dalších jazyků ve škole. Osvojením jazyka si dítě zároveň osvojuje zvyky a kulturu dané společnosti, umožňuje mu to navazovat přátelské vztahy s dětmi stejné kultury, komunikovat s širší rodinou. Poznáním více jazyků a jejich kultur se dítě stává citlivějším a tolerantnějším k rozdílným způsobům myšlení.

Problém česko-italského bilingvistu a podpory rozvoje českého jazyka u dětí ze smíšených manželství v Itálii je ten, že česká komunita v Itálii, potažmo v Miláně je poměrně malá. Zřídka kdy se stane, že se potkají dvě české maminky s dětmi na hřišti. Pokud se nejdená o předem organizovanou akci Honorárního Konzulátu České Republiky nebo SKPČR v Miláně, maminky nemají možnost setkávat se, české děti nemají možnost stýkat se se svými vrstevníky a hovořit stejným jazykem. Navíc po nástupu dětí do školních zařízení se většinou dominantním jazykem u česko-italských dětí žijících v Itálii stává italština a pokud dítě nemá příležitost pěstovat a rozvíjet český jazyk i mimo svou primární rodinu, takový jazyk postupně vymizí. Toto jsou zjištění podpořená výzkumy i naší zkušeností. Další studie také ukazují, že pozitivní dopady bilingvistu na kognitivní rozvoj se manifestují pouze u vyváženého bilingvistu tj. situace, kdy si dítě osvojí oba jazyky na dobré úrovni. Otázkou také zůstává způsob rodinné komunikace, ze zkušenosti víme, že některé české maminky mluví se svými dětmi od narození italsky, taková preference někdy plyne i z určité neznalosti o podmínkách rozvoje komunikačních schopností dítěte a o důležitosti včasné stimulace, někdy je jednostranná komunikace italštinou vyžadována rodinnými příslušníky.

Hovoříme-li o rozvoji jazykových schopností, nemůžeme vyčlenit rozvoj řečových schopností. Protože aby mohl člověk česky promluvit (řeč), musí česky umět (jazyk). Jazyk se však dítě může naučit pouze tak, že se pokouší mluvit. Proto jsou do projektu zapojeny i aktivity primární logopedické prevence tedy ve smyslu nejen předcházení poruchám komunikačních schopností, ale i činností podporujících správný rozvoj řeči.

Programová nabídka:

- **Pravidelná setkávání českých maminek**, s možností otevřené diskuze na téma česko-italského bilingvismu. Maminky si budou moci vyměňovat názory a zkušenosti o rozvoji komunikačních a jazykových schopností jejich dětí, pomocí kolektivní diskuze budou moci řešit komunikační potíže jejich dětí. Debata bude vedena kvalifikovanou logopedkou, která nabídne i odbornou radu ohledně jazykového vývoje dětí a podpory volby komunikační strategie rodiny. Záměrem těchto setkávání bude i podpora a možnost navazování sociálních vztahů mezi českými maminkami. Setkání budou organizována jednou měsíčně nebo podle zájmu.
- **Program určený pro budoucí maminky a maminky dětí do jednoho roku s výukou Znakování miminek-** užití základních manuálních znaků u zdravých miminek je metoda, která se v zahraničí používá již od osmdesátých let. Komunikace pomocí znaků se slyšícími miminky nabízí řadu výhod, tou hlavní je, že nám znaky pomohou porozumět miminku v období přechodu z preverbálního stádia k verbálnímu. Každé miminko prochází obdobím, kdy již rozumí mluvené řeči, ale samo se ještě neumí slovy vyjádřit. V prvním roce života se u miminka přirozeně vyskytují neverbální způsoby komunikace, dítě se natahuje po hračce, ukazuje, vztahuje ruce k předmětu či k matce. Využití znakování základních pojmů není tedy nic jiného, než cílené využití potenciálu miminek a jeho neverbálního vyjadřování. Bylo dokázáno výzkumy, že využití znakování u slyšících miminek zároveň podporuje a akceleruje rozvoj řeči. Tato metoda navíc zmírňuje pocit frustrace dítěte z neporozumění jeho potřebám. V posledních letech se tuto metodu oblíbily rodiče bilingválních dětí, protože umožňuje unifikovat způsob komunikace v rodině, díky znakům všichni hovoří stejným jazykem. Zároveň užití znaků v kombinaci s pojmem toho či onoho jazyka umožňuje dítěti pochopit, že dvě slova mohou mít stejný význam a zjednodušuje rozvoj bilingvismu u dětí. Tuto metodu jsem osobně používala se svou dcerou a jednotlivé znaky jsem přizpůsobila tak, aby odpovídaly italské gestikulaci, která se významným způsobem podílí na komunikaci dospělých. Program je určen pro budoucí maminky i maminky dětí do jednoho roku a bude uskutečňován formou jednorázového semináře s následnou podporou.
- **Kurzy pro miminka-** Každé dítě se rodí s dispozicemi k rozvoji řeči a osvojení jazyka společnosti, která ho obklopuje. Již od narození, ba dokonce několik měsíců před tím, je dítě extrémně citlivé k vnějším pondětům. Bylo zjištěno, že i několikadenní dítě schopné rozpoznat hlas své matky i jazyk, kterým mluví. Během prvního roku života se dítě přirozeně učí rozlišovat zvuky, které jsou pro něj podstatné a přínosné tedy učí se rozlišovat hlásky jazyka od nepodstatných zvuků. V tomto období se podle některých odborníků začíná formovat foneticko-fonologická rovina řeči, dítě se učí rozlišovat jednotlivé hlásky mateřského jazyka. Zajímavé je zjištění, že tato citlivost k nejmenším segmentům řeči vyhasíná již kolem jednoho roku života. Pro rozvoj řeči je důležité období kolem 6-8. měsíců, kdy každé dítě prochází stádiem napodobivého žvatlání tzn. že miminko připodobňuje své vlastní zvuky, které produkuje při žvatlání zvukům mateřského jazyka, vědomě je kontroluje. V tomto období se dítě připravuje k rozvoji řeči a osvojení jazykových schopností.

Aktivity pro miminka-náplní kurzů bude společná aktivita matky a dítěte, pomocí říkanek, písniček a motorických her budeme rozvíjet porozumění dítěte českému jazyku a podporovat rozvoj senzomotoriky. U větších miminek budeme podporovat rozvoj hrubé motoriky, jemné motoriky a oromotoriky, protože správný rozvoj motoriky je předpokladem pro správný rozvoj řeči. Instruktaž podávaná v českém jazyce bude příležitostí řečové stimulace v českém jazyce.

Činnosti budou uspořádány s ohledem na potřeby a schopnosti vývojového stupně dětí, které budou podle počtu účastníků rozděleny do následujících skupin:

- **Kurzy pro miminka ležící**
- **Kurzy pro miminka lezoucí**
- **Kurzy pro miminka chodící**

- **Kurzy pro předškoláky:**

- **Kurz logopedické prevence a podpory rozvoje českého jazyka-** kurz má za cíl seznamovat děti se správnou artikulací českého jazyka, navozovat správnou výslovnost hlásek a hlásky dále procvičovat, učit děti pomocí dechových cvičení správnému hospodaření s dechem a řečové produkci. Cílem kurzu je rozvoj komunikačních dovedností, fonemické diferenciaci, nácvik hlásek, rozvoj slovní zásoby a sociálních dovedností. Dále se zaměřuje na rozvoj motoriky mluvidel, dechová a fonační cvičení, což je průpravou k vyvození a fixaci problematických hlásek českého jazyka (sykavek, RLŘ). Lekce jsou skupinové a jsou sestaveny formou her, písniček, básniček a říkanek s doprovodným pohybem. Hry podporují řečový projev. Motivace, vysvětlení úloh a pravidel mohou být nové pojmy rozvíjející slovní zásobu dítěte. Děti mohou přidávat aktivně vlastní komentáře, diskutovat. Neverbální hry jako pantomima nebo různé taneční hry dokonce provokují řečový projev. Často tyto hry vyžadují komentář a vysvětlení vlastní činnosti. Navíc některé hry rozvíjející jemnou motoriku mohou vést i podpoře oromotoriky, která je důležitá v rozvoji řeči, neboť podporuje motoriku mluvidel. Budeme využívat českých písniček, říkanek, her a zvyšovat porozumění českému jazyku i schopnost vyjadřování v českém jazyce. V těchto kurzech si dítě zároveň osvojí dovednosti uplatnitelné v obou jazycích.

- **Předčtenářská gramotnost-** cílem tohoto kroužku je rozvíjení základních čtenářských dovedností a osvojování grafické podoby českého jazyka. Budeme děti seznamovat s klasickými českými pohádkami, díky nimž se seznámí i s českou kulturou a zvyky. Pomocí českých pohádek budeme u dětí rozvíjet porozumění českému jazyku i schopnost vlastní produkce řeči a slovní zásobu. Aktivitami spojenými s vyprávěním a čtením knih budeme podporovat i rozvoj myšlení a myšlenkových operací jako je dedukce, indukce, dále zrakovou diferenciaci apod. Tyto aktivity povedou k rozvoji předčtenářských dovedností, které dítě bude moci využít v obou jazycích, zároveň podpoří rozvoj fantazie a kreativity.

- **Kurzy pro děti mladšího školního věku:**

- **Muzikoterapie-** hudební aktivity se používají na podporu všech oblastí zejména na podporu řeči, kognitivního, sociálního a motorického vývoje. Náplní kurzů budou rytmické aktivity spojené se zpěvem, poslech zvuků a rozlišení mezi nimi- rozvoj fonemické diferenciaci, dechová cvičení, hudební příběhy a taneční aktivity.
- **Arteterapie-** Rozvoj výtvarných aktivit je nepostradatelným prvkem ve vývoji dítěte. Podněty mohou být nejen vizuální, ale i dotykové, takové které současně rozvíjí i jemnou motoriku, vhodným způsobem podporují přirozenou zvědavost dětí a chuť tvořit. Cílem je pomocí výtvarných aktivit doprovázených instruktaží v českém jazyce přirozenou cestou podpořit porozumění českému jazyku u starších dětí. Navazování sociálních kontaktů starších dětí bude také motivací pro komunikaci v českém jazyce.

Přidružené aktivity: Založení dětské knihovny s českými knížkami a DVD, které budou užívány v kurzech pro děti, ale budou k dispozici i k půjčování českým dětem

Personální obsazení a odborný dohled: Mgr. Veronika Caruso

Časová dotace: 45 minut jednou týdně

Finanční zajištění: Předpokládá se finanční spoluúčast rodičů

Akce	Časová dotace	Finanční spoluúčast	Místo konání
Setkávání maminek	1x měsíčně nebo podle zájmu	Zdarma pod odbornou záštitou kvalifikované logopedky	Český dům v Miláně
Kurzy znakování pro miminka	Jednorázově s následující podporou přes mail	Jednorázově 20€	Český dům v Miláně
Kurzy pro miminka	1x týdně	Každá hodina 7€	Český dům v Miláně
Kurzy pro předškoláky: Logopedická prevence, Předčtenářská gramotnost	1x týdně	Každá hodina 7€	Český dům v Miláně
Kurzy pro děti mladšího školního věku: Muzikoterapie, Arteterapie	1x týdně	Každá hodina 7€	Český dům v Miláně
Půjčování knih a DVD		Zdarma	Český dům v Miláně
Pozn. kurzy pro děti předpokládají finanční podporu cca 300€ SKPČR v Miláně na nákup pomůcek- české knihy, DVD, pracovní sešity, pomůcky na psaní, podložky a paravan pro úpravu prostředí			

Pokud tedy chceme, aby si naše děti byly schopné osvojit si český jazyk a pozitiva plynoucí z dvojjazyčnosti, naučily se správně mluvit, měly povědomí o české kultuře, cítily příslušnost k českému národu a jeho historii, byly hrdé na svůj původ, musíme jim poskytnout příležitost k vzájemným setkáváním.

Mgr. Veronika Caruso